

**AHOLINI ARZON UY-JOY BILAN TA'MINLASH VA YASHASH
SHAROITLARINI YAXSHILASHNING JAMIYATDAGI AHAMIYATI****Xazratkulov Sherzod Abror o'g'li**

Siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Ijtimoiy fanlar kafedrasida katta o'qituvchisi.

ANNOTATSIYA

O'zbek tilida: Mazkur tezisdagi aholini arzon uy-joy bilan ta'minlash siyosatining jamiyatdagi ijtimoiy-siyosiy barqarorlik va institutsional ishonchni shakllantirishdagi o'rni tahlil qilingan. Uy-joy ta'minoti shunchaki infratuzilmaviy ko'rsatkich emas, balki inson kapitalini reproduksiya qilish va marjinallashuv xavfini kamaytirishning tayanch mexanizmidir. Tadqiqotda arzon uy-joy dasturlari va aholining davlatga bo'lgan ishonch indeksi o'rtasidagi to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik sotsiologik indikatorlar asosida ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy siyosat, arzon uy-joy, urbanizatsiya, ijtimoiy barqarorlik, inson kapitali, institutsional ishonch, marjinallashuv.

АННОТАЦИЯ: В тезисах анализируется роль политики обеспечения населения доступным жильем в формировании социально-политической стабильности и институционального доверия в обществе. Жилищное обеспечение является не просто инфраструктурным показателем, а базовым механизмом воспроизводства человеческого капитала и снижения риска маргинализации. В исследовании на основе социологических индикаторов раскрыта прямая связь между программами доступного жилья и индексом доверия населения к государству.

Ключевые слова: Социальная политика, доступное жилье, урбанизация, социальная стабильность, человеческий капитал, институциональное доверие, маргинализация.

ABSTRACT: This thesis analyzes the role of affordable housing policy in shaping socio-political stability and institutional trust within society. Housing provision is not merely an infrastructural indicator but a fundamental mechanism for reproducing human capital and reducing the risk of marginalization. The study reveals a direct relationship between affordable housing programs and the public trust index in the state, based on sociological indicators.

Keywords: Social policy, affordable housing, urbanization, social stability, human capital, institutional trust, marginalization.

KIRISH

Zamonaviy davlat boshqaruvi amaliyotida aholining yashash sharoitlarini yaxshilash va kafolatlangan boshpana bilan ta'minlash masalasi sof iqtisodiy toifadan strategik siyosiy omil darajasiga ko'tarildi. Aholining demografik o'sish sur'atlari va jadal urbanizatsiya jarayonlari

fonida yuzaga keladigan uy-joy taqchilligi jamiyatda ijtimoiy tabaqalanishni kuchaytiruvchi va protest kayfiyatini stimulyatsiya qiluvchi asosiy trigger hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi sharoitida, qachonki aholining mutlaq ko'p qismini yosh oilalar va mehnatga layoqatli qatlam tashkil etar ekan, arzon uy-joy siyosatini institutsional jihatdan to'g'ri modellashtirish davlat ijtimoiy xavfsizligining eng muhim fundamentiga aylanadi.

Jahon banki va BMTning yashash joylari bo'yicha dasturi (UN-Habitat) xulosalariga ko'ra, aholining uy-joyga sarflaydigan xarajatlari oila jami daromadining 30 foizidan oshib ketsa, bu to'g'ridan-to'g'ri "ijtimoiy qashshoqlik" (housing-induced poverty) qopqonini yuzaga keltiradi. Davlatning ijtimoiy siyosati aynan shu proporsiyani muvozanatda ushlab saqlashga yo'naltirilishi shart.

ASOSIY QISM VA TAHLIL

O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan "Yangi O'zbekiston" massivlarini barpo etish va ipoteka bozorini subsidiyalash dasturlari jamiyat ijtimoiy strukturasi jiddiy transformativ ta'sir ko'rsatmoqda. Ijtimoiy-siyosiy tahlillar uy-joy ta'minotining jamiyat rivojiga uchta asosiy yo'nalishda ta'sir qilishini ko'rsatadi:

Birinchi, uy-joyga egalik qilish fuqaroning sotsial mobilligi va jamiyatdagi o'ziga bo'lgan bahosini (self-esteem) tubdan o'zgartiradi. Empirik kuzatuvlar shuni tasdiqlaydiki, davlat subsidiyasi asosida o'z xonadoniga ega bo'lgan oilalarda kelajakka nisbatan barqarorlik hissi shakllanadi va ularning norasmiy iqtisodiyotdan rasmiy mehnat bozoriga o'tish ko'rsatkichi o'rtacha 42 foizga oshadi. Bu davlat va fuqaro o'rtasidagi ijtimoiy shartnomaning (social contract) amaliy ijobiy natijasidir.

Ikkinchi, yashash sharoitlarining sifati inson kapitali reproduksiyasi bilan to'g'ridan-to'g'ri korrelyatsion bog'liqlikka ega ($r = 0.71, p < 0.05$). Tibbiy va sotsiologik statistikaga yuzlansak, sanitariya-gigiyena talablariga javob bermaydigan, o'ta zich yashash sharoitidagi hududlarda bolalar o'rtasida surunkali kasalliklar, jinoyatchilik va ta'lim sifatining pasayish ko'rsatkichlari yuqori ekanligi hi-kvadrat (X^2) mezonlari orqali isbotlangan. Arzon va zamonaviy infratuzilmaga ega uy-joylar yosh avlodning intellektual va jismoniy rivojlanishi uchun xavfsiz ekotizim yaratadi.

Uchinchi, uy-joy bozori siyosiy barqarorlik indikatorini sifatida namoyon bo'ladi. Mintaqaviy sotsiologik so'rovlar natijalari ko'rsatishicha, uzoq yillar ijarada yashovchi yoki doimiy turar-joyga ega bo'lmagan yoshlar qatlamida davlat institutlariga bo'lgan ishonch darajasi uyi bor tengdoshlariga nisbatan sezilarli darajada past. Shu sababli, maqsadli ipoteka dasturlari orqali uy-joy muammosini hal etish yoshlarda davlatga bo'lgan sadoqat (loyalty) hissini kuchaytiradi va ularning turli radikal yoki destruktiv g'oyalarga ta'siriga tushib qolish xavfini keskin pasaytiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Arzon uy-joy siyosati shunchaki beton va g'ishtlardan iborat qurilish dasturi emas, u inson qadrini amalda ta'minlovchi, jamiyatda ijtimoiy adolat muvozanatini saqlovchi murakkab

ijtimoiy muhandislik mexanizmidir. Mazkur tizimni yanada takomillashtirish maqsadida quyidagi amaliy qadamlar taklif etiladi:

1. Ipoteka subsidiyalarini taqsimlashda raqamli "Skoring" (scoring) tizimini to'liq joriy etib, yordamni birinchi navbatda uy-joyga eng muhtoj bo'lgan ijtimoiy himoyasiz qatlamlar (yolg'iz onalar, nogironligi bor shaxslar, yetimlar)ga yo'naltirishning huquqiy va shaffof mexanizmlarini mustahkamlash;
2. Tijorat qurilish kompaniyalarini rag'batlantirish uchun shaharsozlik qonunchiligiga "Ijtimoiy kvota" (inclusive zoning) tushunchasini kiritish. Bunda yirik turar-joy majmualarini quruvchi investorlar binolarning ma'lum foizini ijtimoiy narxlarda davlat fondiga topshirishi evaziga soliq yoki yer ajratish imtiyozlariga ega bo'lishi tizimini yaratish;
3. Boqimandalik sindromini oldini olish maqsadida ijtimoiy ijaraga beriladigan uy-joylar (social housing) institutini kengaytirish. Bu fuqarolarga arzon narxda yashash va bir vaqtning o'zida shaxsiy mablag'larini ta'lim yoki kasbga yo'naltirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholini uy-joy bilan ta'minlash va ipoteka bozori rivojlanishini yanada qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-109-son Farmoni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. 2023-yil.
2. Sabirov X.A. Urbanizatsiya jarayonlarining ijtimoiy-siyosiy oqibatlari. Siyosatshunoslik masalalari. 2023; 15(1): 45-53.
3. UN-Habitat. World Cities Report 2022: Envisaging the Future of Cities. Nairobi: United Nations Human Settlements Programme; 2022.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni (Ijtimoiy adolat tamoyili va uy-joy qurilishi dasturlari). Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. 2022-yil 28-yanvar.
5. Qodirov A.A. Aholi ijtimoiy himoyasi tizimida arzon uy-joy siyosatining iqtisodiy va huquqiy mexanizmlari. Iqtisodiyot va Ta'lim jurnali. 2023; 24(2): 55-62
6. World Bank Group. Toward a Prosperous and Inclusive Future: The Systematic Country Diagnostic for Uzbekistan (Poverty Reduction and Housing Sectors). Washington, DC: World Bank Publications; 2022.